



§ 34 Låt fler forma framtiden! (SOU 2016:5)

- Svar på remiss

Beslut

1. Skärholmens stadsdelsnämnd godkänner detta remissvar
2. Remissvaret skickas till Bostads- och demokratiroteln.
3. Omedelbar justering.

Ärendet

Föreligger förvaltningens yttrande projektrapport idrott, kultur och mångfald – barn och ungdomar, dnr 1.5.1/351-2016. Stadsdelsförvaltningen tillstyrker de förslag som Demokratiutredningen föreslår.

Utredningen föreslår att kommunfullmäktige ska få mer att säga till om. Vidare att ett flertal åtgärder genomförs för att underlätta för de politiskt förtroendevalda att kunna genomföra sina uppdrag.

Utredningen resonerar och ger förslag kring de bekymmer som finns med ett sjunkande deltagande i politiska partier. Idag är det endast ca 100 000 invånare i Sverige som är medlemmar i ett parti.

Utredningen vill att så kallade folkmotioner införs till riksdagen och till kommun- och landstingsfullmäktige. Det innebär att en enskild individ kan väcka ett förslag och om detta får stöd av en procent av de röstberättigade till riksdagen eller av de folkbokförda i en kommun eller ett landsting ska det tas upp som en motion. För stadsdelsförvaltningar och kommuner innebär det att medborgarförslagen ersätts med folkmotioner.

Utredningen anser även att ungas möjligheter till inflytande behöver stärkas. Kommuner föreslås kunna genomföra en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år i valen 2018 och 2022.

Förslag till beslut

Ledamoten Cecilia Carpelan (L) anmäler för Moderaterna, Liberalerna samt Centerpartiet och Kristdemokraterna, som sina ersättaryttranden, ett förslag till beslut enligt bilaga 1.

Beslutsgång

Ordföranden Lorena Delgado (V) hör att det finns två förslag till beslut, förvaltningens förslag till beslut och Moderaternas, Liberalernas, samt Centerpartiet och Kristdemokraternas, som sina ersättaryttranden, förslag enligt bilaga. Ordföranden Lorena Delgado (V) yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut, och hör bifall därtill. Ordföranden Lorena Delgado hör även bifall till omedelbar justering av ärendet.

Reservation

Andreas Lundin (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget förslag till beslut.

Tapani Juntunen (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget förslag till beslut.

Arslan Bicen (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget förslag till beslut.

Peter Odentun (M) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget förslag till beslut.

Cecilia Carpelan (L) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget förslag till beslut.

Zazan Sanli (L) reserverar sig mot beslutet till förmån för eget förslag till beslut.

Erik Sihlberg (C) reserverar sig, som sitt ersättaryttrande mot beslutet till förmån för eget förslag till beslut.

Anton Roos (KD) reserverar sig, som sitt ersättaryttrande mot beslutet till förmån för eget förslag till beslut.

Ersättaryttrande

Ersättaren Erik Sihlberg (C) anmäler ett ersättaryttrande enligt bilaga 2

Bilaga 1: Förslag till beslut, Moderaterna, Liberalerna Samt Centerpartiet och Kristdemokraterna som sina ersättaryttranden

Skärholmens stadsdelsnämnd 2016-05-19

Ärende: Låt fler forma framtiden (SOU 2016:5), remiss

Jan Jönsson, vice ordförande m.fl (L)
Elisabeth Johnson, m. fl (M)
Erik Sihlberg (C), ersättaryttrande
Anton Roos (KD), ersättaryttrande

Förslag till beslut

Att som svar på remissen anföra följande:

När det gäller stadsdelsnämndens beredning av remissen anser vi följande:

Stadsdelsnämnden har en Demokratiberedning med uppdraget att verka för ökat valdeltagande och politiskt engagemang i stadsdelen. Liberalerna, Moderaterna och Kristdemokraterna anser att det är märkligt att detta ärende, som berör kärnan i Demokratiberedningens uppdrag så som majoriteten har formulerat det, inte överhuvudtaget har behandlats i beredningen. Här finns förslag som diskuterats fram av några av Sveriges främsta experter på området. Vi anser att Demokratiberedningen bör titta på vilka förslag som kan vara genomförbara i vårt eget utvecklingsarbete.

När det gäller remissen anser vi följande:

Utredningen lägger fram ett stort antal förslag som berör både formella och informella arenor för demokratin, på så väl nationell som lokal nivå. Vi vill allmänt precis som utredningen betona vikten av att arbeta för att få in nya så väl som gamla medborgare i demokratin. Såväl skolan som partierna, civilsamhället och offentliga myndigheter har en viktig uppgift att sprida kunskap om hur demokratin fungerar och vilka rättigheter och skyldigheter man har som medborgare i det svenska samhället. Att ge stöd till organisationer och initiativ som syftar till att utbilda nya medborgare i hur demokratin fungerar är en viktig del i detta. Vi värnar samtidigt om det representativa styrelsesättet där de förtroendevalda politikerna är medborgarnas företrädare.

Stockholms kommunala demokrati är representativ

Stockholm styrs av ett kommunfullmäktige sammansatt av folkvalda ledamöter i allmänna val. Fullmäktiges nämnder, däribland stadsdelsnämnderna, ska utföra fullmäktiges beslut, men har också möjlighet att ta särskilda hänsyn till lokala förhållanden och opinioner. För att stärka demokratin i ytterstaden i stadsdelar som Skärholmen hörs ofta krav på fler dialogforum och uppmaningar till invånarna att organisera sig. Samtidigt är det viktigt att Skärholmens invånare, precis som alla andra, kan förvänta sig att de blir representerade av sina politiska företrädare utan att behöva gå på mängder med dialogforum och bli partimedlemmar. I andra stadsdelar är det ingen som kräver det av invånarna. Samråd och dialog är viktiga delar i den politiska beredningsprocessen, men det är viktigt att alltid vara tydlig med att det bara utgör en del av flera innan beslut fattas och att alltid vara tydlig med att små, men högljudda grupperingar inte kan ges mer inflytande än de åsikter som många tusen väljare röstat på.

Stärkt valdeltagande och politiskt engagemang i ytterstaden

I ytterstaden finns särskilda utmaningar för att höja valdeltagandet. Ytterst är det alltid ett ansvar för den enskilde medborgaren att utnyttja sin rösträtt och kontakta sina politiker när de vill framföra sina åsikter. Att inte gå och rösta är att välja att acceptera det utfall som blir och den politik som blir följden, oavsett vilket.

Skolan har ett särskilt ansvar för att bidra till att eleverna inte bara förstår det demokratiska ramverket, utan också demokratins värderingar och var och ens ansvar för att påverka samhället i den riktning man önskar genom att rösta och göra sin röst hörd på olika sätt. Utredningen skulle behöva ge fler förslag på hur skolans uppdrag inom detta område kan förstärkas och stödjas. Särskilda ansträngningar bör göras från stadens sida riktade till nyanlända barn och ungdomar och deras föräldrar. Fördjupade studier behöver göras om varför ekonomiskt svaga grupper väljer att inte rösta och vad som skulle kunna få dem att göra det.

Åtgärder mot valfusk

I synnerhet i ytterstadens valkretsar har de senaste valen uppdagats försök att oetligt påverka medborgares röstning i allmänna val. Försöken som avslöjats har gjorts från politiska företrädare som står både till höger och till vänster. Valfusk underminerar förtroendet för demokratin och ska därför bekämpas. Det är ett ansvar för alla partier att se till att alla valarbetare är införstådda i de lagar som omgärdar allmänna val och att se till att alla efterlever dem. Detta inkluderar att fördöma egna medlemmar som exempelvis förstör andra partiers valaffischer, påverkar människor att rösta på ett visst parti eller en särskild kandidat precis utanför vallokalen, stör valmöten för andra partier, delar ut förkuverterade valsedlar till människor som blivit tillsagda att lämna dessa i vallokalen utan att förstå varför, genomförande av så kallade valskolor under förespeglning att dessa är partipolitiskt neutrala men i själva verket handlar om att instruera människor som inte vet något om valprocessen att rösta på ett visst parti, samtliga

exempel som förekommit i Skärholmen de senaste allmänna valen.

Att upprätthålla legitimiteten hos demokratin är som utredningen konstaterar en central uppgift. Även om det inte har varit föremål för utredningens uppdrag vill vi ta upp vikten av att arbeta mot valfusk och andra former av oredligt förfarande vid val. Regeringen bör överväga förslag som skärper valhemligheten, liksom att förbjuda personer som dömts för otillbörligt verkande vid röstning att vara valbara vid nästkommande allmänna val.

Vi vill vidare beröra några av de förslag som har störst betydelse för den kommunala demokratin, i den ordning de förekommer i utredningen.

De förtroendevalda och den sociala representativiteten

Vi har svårt att se hur partierna i fullmäktige skulle kunna samordna sina nomineringsprocesser för att uppnå jämställda kommunala bolagsstyrelser. Vägen till en mer jämställd sammansättning av kommunala bolagsstyrelser måste istället gå via ett aktivt jämställdhetsarbete inom varje respektive parti. Det är också oklart vad utredningens förslag om att nominera en kvinna och en man för varje post egentligen innebär och hur det praktiskt skulle förverkligas. Det tycks som att representantskapet, medlemsmötet eller annat nominerande organ alltså skulle nominera två personer, där sedan valprocessen i fullmäktige innebär att en av dem väljs. I så fall innebär förslaget att partiets medlemmar får sämre möjligheter att påverka vem som företräder partiet, vilket verkar strida mot utredningens ansats i övrigt. Detta tycks också värst drabba de mindre partierna, som ofta bara har en representant i en nämnd eller bolagsstyrelse. Det måste också på något sätt avgöras vilka partier som ska företrädas av en kvinnlig respektive manlig kandidat.

De förtroendevaldas villkor

Vi anser inte att det är aktuellt för Stockholms del att prova direktval till geografiska nämnder, i vår kommuns fall stadsdelsnämnderna. Vi välkomnar att utredningen har tagit intryck av de problem helt direktvalda nämnder skulle kunna medföra i en kommun som Stockholm. Risken finnas att ansvarsfördelningen blir oklar.

Stopptider för kommunala möten är ofta en bra idé. Vi tillstyrker förslagen om att lätta på bosättningsreglerna för fullmäktigeledamöter. I synnerhet i Stockholmsregionen gör bosättningsreglerna att det är svårt för yngre personer att sitta i kommunfullmäktige i de mindre kranskommunerna utan att bli starkt begränsade i sin jakt på bostad. Vi tillstyrker också förslaget om att möjliggöra för hel- eller deltidsarvoderade förtroendevalda att vara föräldralediga. I Stockholm tillämpas denna ordning redan idag.

Den lokala politikens organisering

Vi ställer oss tveksamma till idén om ett demokratibokslut. Det tycks alltså vara ett slags granskning av korrektheten och utförligheten i den redovisning som nämnderna lämnar till fullmäktige. Det torde i första hand vara en sak för revisorerna att granska. Vi vill starkt avråda från att ett sådant uppdrag lämnas till valnämnden. Det är av mycket stor vikt att valnämndens renodlat valadministrativa roll värnas.

Vad gäller förslaget om att en eller ett par gånger per år anordna allmänpolitiska debatter i fullmäktige så torde det förslaget vara tillgodosett genom budgetdebatten varje år, liksom genom fullmäktiges frågestunder.

Det förstärkta folkinitiativet

Liberalerna, Moderaterna och Kristdemokraterna ställer sig tveksamma till utredningens rekommendation om att partierna

i fullmäktige ska komma överens före en lokal folkomröstning om villkoren för att respektera valresultatet, och att en riktlinje för ett löfte om att respektera folkviljan bör vara 50 procents valdeltagande. Det finns en rad faktorer som gör att en sådan riktlinje inte alltid är lämplig. Valdeltagandet i de kommunala valen som är på 83 procent alltså betydligt högre. Vissa stora ärenden kan vara av en sådan omfattning att de påverkar kommunens verksamhet under lång tid och inom ett flertal verksamhetsområden, och kan till och med komma att utgöra huvudtemat under en kommunal valkampanj. Då bör det vara partierna obetaget, i synnerhet om valresultatet knappt överstiger 50 procent och folkviljan är splittrad, att utifrån det mandat som väljarna gett dem i kommunalvalet ta ansvar för helheten även om det strider mot resultatet i en folkomröstning.

Medborgarförslag och folkmotion

Vi ställer oss avvaktande till förslaget om folkmotioner. Nuvarande ordning med medborgarförslag till stadsdelsnämnderna fungerar i huvudsak bra – i vart fall skulle det innebära en mycket stor förändring att ersätta dessa med folkmotioner.

Eftersom Stockholm är en så pass stor kommun kommer antalet folkmotioner förmodligen att vara begränsat. Förslag som kan mobilisera flera tusen invånare kommer förmodligen att härröra sig till ärenden som redan är föremål för politisk behandling – till exempel byggprojekt. Det finns en risk att det skapas falska förhoppningar om vilken möjlighet som finns att på motionsväg påverka ett ärende som har en lagstadgad gång.

Ungas delaktighet och inflytande

Liberalerna, Moderaterna och Kristdemokraterna vill avstyrka förslaget om försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år vid de kommunala valen. Vi anser att det fortfarande är angeläget att det finns en koppling mellan den allmänna

myndighetsåldern och de rättigheter och skyldigheter som det politiska medborgarskapet medför. Däremot bör rösträtten i kommunala val gälla från och med det år man fyller 18, istället för dagen. För att sänka den effektiva åldern för rösträtsdebut bör också skilda valdagar återinföras. Som utredaren konstaterar har Sverige långt mellan valen och den representativa demokratin skulle må bra av att demokratins mekanismer fick komma till användning oftare.

*Delaktighet och inflytande för personer med
funktionsnedsättning*

Vi tillstyrker förslagen om större möjligheter till assistans och service för att underlätta för personer med funktionsnedsättning att utöva kommunala förtroendeuppdrag. Vi uppmanar regeringen att återkomma med förslag för att garantera att kommunala möteslokaler är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Det bör inte bara gälla möteslokaler för kommunala organ utan även samråd, konferenser och andra möten som anordnas av kommunen.

En fråga som utredningen inte berör men som gott kunde ha tagits upp rör möjligheten för ledamöter i funktionshindersråd att få arvode och kompensation för förlorad arbetsinkomst på samma villkor som partipolitiskt tillsatta ledamöter av samma råd.

Bilaga 2: Ersättaryttrande, Centerpartiet

Ärende

Yttrande över remiss om betänkandet Låt fler forma framtiden
(SOU 2016:5)

Skärholmens SDN 2016-05-19

Erik Sihlberg (C)

Ersättaryttrande

Om jag hade haft yrkanderätt hade jag föreslagit att

1. Skärholmens stadsdelsnämnd delvis godkänner förvaltningens förslag till beslut.
2. I övrigt anføres följande.

En fri samhällsdebatt i kombination med ett folkligt styrelseskick där alla människors möjlighet till insyn och inflytande i politiska processer värnas är viktiga hörnstenar i ett demokratiskt samhälle. Det kommunala självstyret inte bara är en del av utan också en förutsättning för demokratin i Sverige som helhet. Reformen som berör utövande av politisk makt i landets kommuner bör genomföras med stor respekt för det kommunala självstyret och för demokratiska principer. I betänkandet finns en rad förslag och överväganden som syftar till att underlätta för fler att engagera sig politiskt. Det handlar bland annat om insatser för att stärka kunskaper om kommunalt beslutsfattande, ge möjlighet till föräldraledighet från politiska uppdrag och öka tillgängligheten och delaktigheten för människor med funktionsnedsättning. Detta är välkomna förslag. Centerpartiet välkomnar också att utredaren föreslår en ökad möjlighet för allmänheten att använda allmänna lokaler. Det kan många positiva effekter och bidra till kreativitet, inte minst inom kulturen och för företagsamheten.

Vissa av utredarens förslag tål dock att problematiseras. Till dessa hör förslagen om folkmotioner och formalisering av medborgardialoger. Dessa förslag handlar i grunden om att minska representativiteten i det politiska systemet, och det finns skäl att tvivla på om de får den effekt som utredaren avser.

I betänkandet uppmanas de politiska partierna att överväga en begränsning av antalet mandatperioder som en person kan inneha ett uppdrag som ordförande. Skälet till denna uppmaning är begripligt. Den elitisering och maktkoncentration som beskrivs är på sina håll en realitet. Ökad statlig styrning och offentlig reglering av partiorganisationerna är emellertid inte lösningen. I grunden är det viktigt att väljare kan utse sina företrädare, och det är väljarnas förtroende som bör vara vägledande i dessa frågor, som för partiernas del är mycket angelägna. Möjligheten att hålla allmänpolitiska debatter i kommunfullmäktige bör vara en självklarhet med hänsyn till det kommunala självstyret. Å andra sidan kan det minska väljarnas förståelse för det politiska systemet om nationella frågor debatteras på kommunal nivå, trots att den formella makten över dem finns i riksdagen. Samtidigt bör inte denna risk överdrivas. I grunden är en livlig samhällsdebatt på alla samhällsnivåer önskvärd.

Frågan om rösträttsåldern vid kommunala val är inte alldeles enkel, även om utredningen kommit till en relativt balanserad slutsats. Att på prov ge kommuner möjlighet att frivilligt sänka rösträttsåldern till 16 år är rimligt med hänsyn till ett utbrett kommunalt självstyre. Att separera rösträttsåldern från myndighetsåldern, som ju utgör gräns för en persons valbarhet är inte konsekvent. Att den som är betrodd att välja också bör ha rätt att väljas är en rimlig princip.